T095 ATĐ 7 (13) Luận A Tỳ Đàm Tỳ Bà Sa Q12-Kiền Độ Tạp-Trí

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

LUAÄN A TYØ ÑAØM TYØ BAØ SA
QUYEÅN 12
Chöông 1: KIEÀN-ÑOÄ TAÏP

Phaåm 2: TRÍ, Phaàn 8

Theá naøo laø nhaân sôû taùc? Cho ñeán noùi roäng? Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì yù ngaên döùt yù cho raèng luùc caùc phaùp sinh khoâng coù ngöôøi laøm ra, cuõng noùi veà nhaân sôû taùc luùc phaùp sinh, neân soaïn luaän naày. Theá naøo laø nhaân sôû taùc? Nhaõn duyeân theo saéc, sinh nhaõn thöùc. Thöùc kia laáy maét laøm nhaân sôû taùc, cuõng do saéc, cuõng do phaùp coäng höõu töông öng, cuõng do nhó, thanh, cho ñeán phaùp coäng höõu töông öng vôùi yù thöùc laøm nhaân sôû taùc. Nhö nhaõn thöùc, cho ñeán yù thöùc cuõng gioáng nhö theá. Neân noùi nhö vaäy, v.v... khoâng neân noùi saéc phaùp, khoâng coù saéc phaùp v.v... Vì sao? Vì saùu möôi hai phaùp naày goàm nhieáp taát caû phaùp. Do kheùo noùi kheùo hieåu, neân noùi lôøi naày, maø khoâng noùi laø coù yù gì? Ñaùp: Ñaàu tieân laø noùi roäng, sau laø noùi giaûn löôïc. Tröôùc laø noùi rieâng, sau laø noùi chung. Ñaàu tieân laø phaân bieät, sau khoâng phaân bieät. Thuyeát ñaàu tieân laø thöù lôùp, sau chaúng phaûi thöù lôùp. Hoûi: Vì sao khoâng noùi lôøi naày? Theá naøo laø nhaân sôû taùc? Ñaùp: Vì taát caû phaùp coù loãi töï theå. Neáu noùi taát caû phaùp laø nhaân sôû taùc, thì töï theå cuõng ôû trong taát caû. Vì muoán khoâng coù loãi nhö theá, neân khoâng noùi lôøi naày: Maét duyeân theo saéc sinh ra nhaõn thöùc. Hoûi: Tröø töï theå, taát caû phaùp khaùc cuõng laø duyeân coù theå sinh ra nhaõn thöùc. Vì sao chæ noùi nhaõn duyeân theo saéc, sinh nhaõn thöùc? Ñaùp: Nhaän laáy choã nöông cuûa nhaõn thöùc, vì nhaän laáy sôû duyeân cuûa nhaõn thöùc. Laïi nöõa, vì nhaõn, saéc vaø nhaõn thöùc, taïo ra duyeân oai theá gaàn, noùi raèng: nhaõn saéc vaø nhaõn thöùc laø duyeân oai theá gaàn nhaõn thöùc vöôït hôn cuøng sinh vôùi sinh v.v... Cho neân neâu noùi nhö theá, tröø töï theå

Hoûi: Vì sao töï theå khoâng laøm nhaân sôû taùc? Ñaùp: Vì chaúng phaûi ruoäng, ñoà ñöïng, cho ñeán noùi roäng. Laïi coù thuyeát noùi: Taát caû phaùp, tröø töï theå cuûa chuùng, laøm duyeân cho phaùp khaùc, töï theå ñoái vôùi töï theå khoâng coù toån

haïi, khoâng coù ích lôïi, khoâng coù theâm, khoâng coù bôùt, khoâng coù tieán, khoâng coù luøi. Laïi coù thuyeát noùi: Khoâng coù loãi khaùc nhau. Vì sao? Vì nhaân töùc laø quaû, taùc töùc laø söï taùc, thaønh töùc laø söï thaønh, cho ñeán sinh töùc laø söï sinh. Laïi nöõa, töï theå khoâng theå laøm choã nöông cho töï theå. Laïi nöõa, töï theå khoâng taïo ra söï toân quyù hôn cho töï theå. Laïi nöõa, cuøng vôùi theá gian hieän thaáy traùi vôùi phaùp töôùng: theá gian hieän thaáy maét khoâng töï thaáy, nhö ngoùn tay khoâng töï xuùc chaïm, dao khoâng theå töï caét, ngöôøi coù söùc maïnh khoâng theå töï gaùnh vaùc, töï theå kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi coù thuyeát noùi: Nghóa khoâng chöôùng ngaïi laø nghóa cuûa nhaân sôû taùc, laø töï theå chöôùng ngaïi. Töï theå chöôùng ngaïi coù hai thöù: 1. Giaû danh. 2. Chaân thaät. Chöôùng ngaïi giaû danh: nhö ngöôøi ngoài treân gheá. Chöôùng ngaïi chaân thaät: nhö töï theå chöôùng ngaïi töï theå. Laïi coù thuyeát noùi: Neáu töï theå laøm nhaân sôû taùc, thì laïi traùi vôùi kinh Phaät, nhö kinh noùi: Voâ minh duyeân haønh, cho ñeán noùi roäng. Neáu töï theå taïo ra nhaân sôû taùc thì voâ minh seõ duyeân voâ minh, khoâng duyeân theo haønh, cho ñeán sinh duyeân. Sinh khoâng duyeân giaø cheát. Nhö kinh noùi: Nhaõn duyeân theo saéc sinh nhaõn thöùc, khoâng neân cho nhaõn duyeân theo saéc sinh nhaõn thöùc, neân cho duyeân nhaõn thöùc sinh ra nhaõn thöùc. Vì muoán cho khoâng coù loãi nhö theá, neân töï theå khoâng laøm nhaân sôû taùc. Nhaân sôû taùc töùc laø duyeân oai theá. Duyeân oai theá laø sao? Nhö noùi: Phaùp naày laøm duyeân oai theá cho phaùp kia. Coù luùc naøo phaùp naày khoâng laøm duyeân oai theá cho phaùp kia hay chaêng? Ñaùp: Khoâng luùc naøo Hoûi: Luùc phaùp sinh, tröø töï theå, taát caû phaùp khaùc laø söï hoøa hôïp cuûa duyeân oai theá, töùc laø söï sinh chaúng coù luùc naøo khoâng hoøa hôïp, vì sao khoâng thöôøng sinh? Ñaùp: Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Khi phaùp sinh, coù moät hoøa hôïp, khoâng coù hai, khoâng coù nhieàu. Luùc phaùp dieät, cuõng moät hoøa hôïp, khoâng coù hai, khoâng coù nhieàu. Laïi coù thuyeát noùi: Khi phaùp sinh roài, phaùp sinh khaùc nhieàu. Phaùp aáy khoâng coù naêng löïc sinh nöõa nhö ngöôøi ngaõ xuoáng soâng, muoán boø leân

bôø, laïi ngaõ xuoáng soâng laàn nöõa. Phaùp sinh noï cuõng gioáng nhö theá. Toân giaû Phaät-ñaø Ñeà-baø noùi: Moät hoøa hôïp coù theå sinh ra moät vieäc, khoâng coù moät vieäc naøo coù theå sinh ra hai quaû. Hoûi: Theå taùnh cuûa duyeân oai theá laø gì? Ñaùp: Laø taát caû phaùp. Hoûi: Theá naøo laø nghóa cuûa duyeân oai theá? Ñaùp: Nghóa vöôït hôn nhieàu laø nghóa cuûa duyeân oai theá. Hoûi: Nhö Ba-giaø-la-na noùi: Theá naøo laø duyeân caûnh giôùi? Theá naøo laø Duyeân oai theá? Ñaùp: Taát caû phaùp ôû ñaây coù söï vöôït hôn nhieàu naøo? Ñaùp: Neáu laáy caûnh giôùi, neáu duøng vaät theå tröôùc ñaây maø noùi thì seõ khoâng coù vöôït hôn nhieàu. Neáu laáy saùt-na thì seõ coù nhieàu söï vöôït hôn. Hoûi: Neáu duyeân theo taát caû phaùp voâ ngaõ, thì phaùp naày choã naøo maø khoâng duyeân? Ñaùp: Khoâng duyeân töï theå. Töï theå khoâng duyeân theo töông öng coäng höõu. Caùi gì khoâng laøm duyeân oai theá? Chæ coù töï theå. Duyeân oai theá, töùc laø nhaân sôû taùc. Theá naøo laø nghóa cuûa nhaân sôûù taùc? Ñaùp: Nhö tröôùc noùi: Nghóa khoâng chöôùng ngaïi laø nghóa cuûa nhaân sôû taùc. Hoûi: Neáu nghóa khoâng chöôùng ngaïi laø nghóa cuûa nhaân

sôû taùc, thì nhö aám, giôùi, nhaäp cuûa con ngöôøi, gaây chöôùng ngaïi cho ñöôøng ngöôøi, ñöôøng khaùc khoâng theå gaây chöôùng ngaïi. Nhö nhaõn thöùc chöôùng ngaïi cho choã nöông, thöùc coøn laïi khoâng sinh xöù sôû. Coù nhaø, phoøng, röøng caây, thì phoøng, nhaø, röøng caây khaùc seõ baát sinh. Neáu nhö theá, thì theá naøo laø nghóa khoâng chöôùng ngaïi? Laø nghóa cuûa nhaân sôû taùc. Ñaùp: Vì nhö ñaõ noùi, nghóa khoâng chöôùng ngaïi laø nghóa cuûa nhaân sôû taùc. Noùi ñuùng nhö nghóa laø aám, giôùi, nhaäp cuûa ngöôøi, noùi aám, giôùi, nhaäp ñöôøng khaùc, ngaõ chöôùng ngaïi ñöôøng ngöôøi, khoâng chöôùng ngaïi ñöôøng khaùc, khieán cho oâng ñöôïc sinh ñöôøng khaùc. Lôøi nhaõn thöùc, nhö vaäy laø noùi thöùc khaùc: Ngaõ chöôùng ngaïi cho söù sôû cuûa nhaõn, khoâng chöôùng ngaïi lónh vöïc khaùc, khieán cho oâng ñöôïc sinh. Lôøi cuûa moät phoøng, nhaø, röøng caây noùi thì phoøng, nhaø, röøng caây khaùc noùi: ngaõ chöôùng ngaïi cho söù sôû naày, khoâng chöôùng ngaïi cho söù sôû khaùc, khieán cho ngöôi ñöôïc thaønh. Vì vieäc aáy, neân nghóa khoâng chöôùng ngaïi laø nghóa cuûa nhaân sôû taùc. Luùc naêm aám sinh thì taát caû phaùp vaø duyeân oai theá, neáu coù moät phaùp naøo khoâng thuaän theo thì seõ khoâng sinh. Hoûi: Nhö phaùp saéc luùc sinh, taát caû phaùp vaø duyeân oai theá, luùc khoâng coù phaùp saéc sinh, thì taát caû phaùp cuøng vôùi duyeân oai theá hay

khoâng? Luùc phaùp Voâ saéc sinh, taát caû phaùp cuõng cuøng vôùi duyeân oai theá. Neáu luùc phaùp coõi Saéc sinh thì taát caû phaùp cuõng cuøng vôùi duyeân oai theá hay khoâng? Ñaùp: Khoâng! Hoûi: Neáu khi cuøng vôùi duyeân oai theá phaùp saéc thì cuøng vôùi duyeân oai theá cuûa phaùp voâ saéc cuõng gioáng nhö vaäy, töùc taát caû phaùp ñeàu laø saéc chaêng? Neáu luùc duyeân oai theá cuøng vôùi phaùp voâ saéc, cuøng vôùi phaùp saéc taïo duyeân oai theá cuõng vaäy, töùc taát caû phaùp ñeàu laø voâ saéc chaêng? Ñaùp: Ngöôøi A-tyø-ñaøm noùi raèng: Khi phaùp sinh, vì coù nhaân neân sinh, luùc phaùp dieät, vì coù nhaân neân dieät. Vì coù duyeân neân sinh, vì coù duyeân neân dieät, vì höõu söï neân sinh, vì höõu söï neân dieät. Phaùi Thí duï giaû noùi raèng: Khi phaùp sinh, vì coù nhaân neân sinh. Luùc phaùp dieät, vì khoâng coù nhaân neân dieät. Vì coù duyeân neân sinh, vì khoâng coù duyeân neân dieät, vì coù vieäc neân sinh, vì khoâng coù vieäc neân dieät. Toâi khoâng noùi phaùp dieät coù nhaân duyeân neân noùi. Ví duï khi baén muõi teân leân hö khoâng, luùc bay ñi thì duïng löïc, luùc muõi teân rôùt xuoáng, khoâng duïng löïc thì ai taïo ra nhaân cuûa muõi teân? Nhö baùnh xe cuûa thôï goám, khi baùnh xe quay laø do duïng söùc, luùc baùnh xe ngöøng laø khoâng duøng söùc, ai taïo ra nhaân cuûa baùnh xe? Bình luaän: Khoâng neân noùi nhö theá, noùi nhö tröôùc laø ñuùng. Hoûi: Neáu vaäy thì phaùi Thí duï giaû noùi ví duï laøm sao hieåu? Ñaùp: Thí duï naày khoâng caàn hieåu. Vì sao? Vì thí duï naày chaúng phaûi Tu-ña-la, Tyø-ni, A-tyø-ñaøm, khoâng theå duøng hieän duï cuûa theá gian ñeå vaán naïn phaùp cuûa Hieàn Thaùnh, vì phaùp theá tuïc khaùc, phaùp Hieàn Thaùnh khaùc. Hoûi: Neáu muoán hieåu thì phaûi hieåu theá naøo? Ñaùp: Muõi teân kia rôi cuõng coù nhaân, laáy gì laøm nhaân? Luùc muõi bay ñi, neáu keùo, ruùt leân, caùc thöù vaät theå khaùc gaây chöôùng ngaïi khieán cho muõi teân rôi xuoáng ñaát, töùc laø nhaân cuûa muõi teân. Neáu khoâng coù chöôùng ngaïi vaät luùc duøng söùc ñeå baén, chính laø nhaân cuûa muõi teân. Neáu khoâng baén thì

muõi teân do ñaâu maø rôi? Cuõng nhö theá, thôi goám quay baùnh xe, neáu duøng vaät duïng khaùc nhö tay v.v... giöõ baùnh xe laïi ñeå cho noù khoâng quay, töùc laø nhaân cuûa baùnh xe. Neáu khoâng coù ngöôøi quay, thì do ñaâu baùnh xe döøng laïi? Hoûi: Neáu khi phaùp sinh cuõng coù nhaân, luùc phaùp dieät cuõng coù nhaân, cho ñeán noùi roäng. Vì sao luùc sinh khoâng dieät, luùc dieät khoâng sinh? Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Khi sinh thì hoøa hôïp khaùc, luùc dieät thì söï hoøa hôïp khaùc.

Laïi coù thuyeát noùi: Luùc phaùp sinh taïo ra duyeân khaùc, khi phaùp dieät taïo ra duyeân khaùc. Theá naøo laø luùc sinh khaùc? Khi sinh taïo ra duyeân thì thuaän theo, luùc dieät taïo ra duyeân thì khoâng thuaän theo. Cuõng nhö ngöôøi nöôùc ngoaøi ñeàu an cö vaøo muøa haï, phaàn nhieàu caùc sö ñeàu mang y, baùt töø chuøa naày ñeán chuøa khaùc. Luùc aáy, boïn troäm cöôùp leùn theo doõi, ghi nhaän töôùng ñi laïi cuûa caùc sö. Caùc Tyø-kheo naày ñi ra ngoaøi choã troáng, nôi coù ngöôøi, boïn troäm cöôùp gaàn leã baùi maø thuaän theo. Tröôùc, ñeán choã hieåm nguy, khoâng coù ai, boïn troäm beøn giöït y baùt cuûa caùc sö maø khoâng thuaän theo. Phaùp kia cuõng gioáng nhö theá. Moät phaùp laøm nhaân sôû taùc cho nhieàu phaùp, nhieàu phaùp cuõng laøm nhaân sôû taùc cho moät phaùp. Hoûi: Luùc moät phaùp laøm nhaân cho nhieàu phaùp, moät phaùp hay cho nhieàu phaùp? Luùc nhieàu phaùp laøm nhaân cho moät phaùp, laø cho nhieàu phaùp hay cho moät phaùp? Neáu nhö moät phaùp laøm nhaân cho nhieàu phaùp thì sao chaúng phaûi quaû cuûa moät nhaân? Neáu nhö nhieàu phaùp laøm nhaân cho moät phaùp thì taïi sao moät phaùp khoâng taïo ra nhieàu quaû? Nhieàu phaùp luùc laøm duyeân oai theá cho moät phaùp, laø laøm theá naøo? Laø laøm cho nhieàu phaùp hay laøm cho moät phaùp? Neáu nhö nhieàu phaùp laøm duyeân oai theá cho moät phaùp, thì taïi sao khoâng nhieàu nhaân, nhieàu quaû? Neáu laøm cho moät phaùp, thì theá naøo laø nhieàu phaùp laøm duyeân cho moät phaùp? Bình luaän: Neân noùi raèng: Moät phaùp nhö nhieàu phaùp cuøng vôùi duyeân oai theá. Nhieàu phaùp nhö moät phaùp cuøng vôùi duyeân oai theá. Hoûi: Neáu vaäy thì sao nhieàu khoâng laøm moät, moät khoâng laøm nhieàu? Ñaùp: Nhö nghóa cuûa toâi, moät cuõng taïo ra nhieàu, nhieàu cuõng laøm ra moät, vì nghóa cuûa nhaân sôû taùc, neân khoâng do theå cuûa phaùp maø coù khaùc. Phaùp quaù khöù cuøng vôùi phaùp vò lai, hieän taïi, laøm nhaân sôû taùc gaàn. Veà nghóa, noùi phaùp quaù khöù noùi vôùi phaùp vò lai, hieän taïi: Neáu ta khoâng laøm nhaân sôû taùc cho caùc oâng thì caùc oâng khoâng coù nhaân. Taát caû phaùp höõu vi chaúng coù phaùp naøo laø khoâng nhaân phaùp hieän taïi laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp quaù khöù vaø vò lai. Veà nghóa ñaõ neâu, lôøi cuûa phaùp hieän taïi noùi vôùi phaùp quaù khöù vaø vò lai: Neáu ta khoâng laøm nhaân sôû taùc cho caùc oâng, thì phaùp quaù khöù cuûa caùc oâng seõ khoâng coù quaû, phaùp vò lai khoâng coù nhaân. Taát caû phaùp höõu vi khoâng coù quaû khoâng coù nhaân. Nghóa laø phaùp quaù khöù laø nhaân sôû taùc cuûa phaùp vò lai, hieän taïi. Phaùp vò lai, hieän taïi laø quaû cuûa phaùp quaù khöù. Phaùp vò lai laø nhaân sôû taùc cuûa phaùp quaù khöù, hieän taïi. Phaùp quaù khöù, hieän taïi chaúng phaûi quaû cuûa vò lai. Vì sao? Vì phaùp quaû hoaëc cuøng coù hoaëc ôû sau. Quaù khöù, hieän taïi ñoái vôùi phaùp vò

lai khoâng coù moät löôït, khoâng ôû sau. Phaùp hieän taïi laøm nhaân sôû taùc cho phaùp quaù khöù, vò lai. Phaùp vò lai laøm nhaân sôû taùc. Phaùp vò lai laøm quaû cho phaùp hieän taïi. Phaùp quaù khöù chaúng phaûi quaû. Vì sao? Vì phaùp quaû hoaëc coù moät löôït hoaëc ôû sau. Phaùp quaù khöù ñoái vôùi phaùp hieän taïi khoâng coù moät löôït, khoâng ôû sau. saéc phaùp laøm nhaân sôû taùc laøm quaû oai theá cho saéc phaùp. Saéc phaùp saéc laøm nhaân sôû taùc laøm quaû oai theá cho phaùp voâ saéc. Phaùp voâ saéc laøm nhaân sôû taùc, laøm quaû oai theá cho phaùp voâ saéc. Phaùp voâ saéc laøm nhaân sôû taùc, laøm quaû oai theá cho phaùp saéc. Cuõng theá, coù theå thaáy laøm nhaân sôû taùc vaø quaû oai theá cho coù theå thaáy. Coù theå thaáy cuøng vôùi khoâng theå thaáy, khoâng theå thaáy cuøng vôùi khoâng theå thaáy, khoâng theå thaáy cuøng vôùi coù theå thaáy. Coù ñoái, khoâng coù ñoái, höõu laäu, voâ laäu cuõng gioáng nhö theá. Phaùp höõu vi laøm nhaân sôû taùc, laøm quaû oai theá cho phaùp höõu vi. Phaùp höõu vi laøm quaû oai theá, khoâng laøm nhaân sôû taùc cho phaùp voâ vi. Phaùp voâ vi khoâng laøm nhaân sôû taùc, khoâng laøm quaû oai theá cho phaùp voâ vi. Phaùp voâ vi laøm nhaân sôû taùc, khoâng laøm quaû oai theá cho phaùp höõu vi. Hoûi: Vì sao phaùp höõu vi coù nhaân coù duyeân, coøn phaùp voâ vi khoâng coù nhaân, khoâng coù duyeân? Ñaùp: Vì taùnh cuûa phaùp höõu vi yeáu keùm, neân caàn coù nhaân, duyeân. Coøn taùnh cuûa phaùp voâ vi maïnh meõ, neân khoâng caàn nhaân duyeân. Nhö ngöôøi yeáu ñuoái, phaûi döïa vaøo ngöôøi khaùc maø ñöùng, nhö ngöôøi maïnh khoûe khoâng caàn döïa vaøo ngöôøi khaùc maø ñöùng. Phaùp kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, phaùp höõu vi vì coù taïo taùc, neân caàn coù nhaân duyeân. Phaùp voâ vi vì khoâng coù taïo taùc, neân khoâng caàn nhaân duyeân. Nhö ngöôøi ñaøo, ñaát, caàn caùi xuoảng, nhö ngöôøi caét coû, caàn caùi lieàm. Phaùp kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, phaùp höõu vi tuøy theo hoaït ñoäng cuûa theá gian, vì coù theå nhaän laáy quaû, coù theå bieát duyeân, neân caàn nhaân duyeân. Phaùp voâ vi khoâng tuøy theo hoaït ñoäng cuûa theá gian, noùi roäng nhö treân. Nhö ngöôøi ñi xa, caàn coù löông thöïc, ngöôøi khoâng ñi xa, khoâng caàn. Phaùp kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, phaùp höõu vi nhö vua vaø quyeán thuoäc, nhö Nhaân-ñaø-la vaø quyeán thuoäc neân caàn nhaân duyeân. Phaùp voâ vi nhö vua, khoâng nhö quyeán thuoäc cuûa vua, nhö Nhaân- ñaø-la khoâng nhö quyeán thuoäc cuûa Nhaân- ñaø- la, neân khoâng caàn nhaân duyeân. Hoûi: Phaùp höõu vi baát sinh, vì laø höõu vi trôû ngaïi, neân baát sinh, hay

laø vì voâ vi trôû ngaïi, neân baát sinh? Ñaùp: Vì phaùp höõu vi laø trôû ngaïi neân baát sinh, chöù chaúng phaûi phaùp voâ vi. Duyeân oai theá cuûa phaùp voâ vi khoâng laøm trôû ngaïi cho phaùp baát sinh khaùc, neáu sinh thuaän theo laøm duyeân. Nhö beân bôø ao, khaéc chaïm goã laøm thaønh mieäng sö töû, mieäng caù Ma kieät, nöôùc ôû trong ñoù chaûy ra. Khi nöôùc khoâng chaûy chaúng phaûi vì trôû ngaïi trong mieäng naày maø laø töï coù duyeân côù khaùc, laøm cho nöôùc khoâng chaûy, neáu khi nöôùc chaûy laø laøm choã nöông. Phaùp kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Phaùp voâ vi cuøng vôùi phaùp höõu vi coù hai thöù duyeân, laø duyeân theo caûnh giôùi vaø duyeân oai theá. Khi phaùp voâ vi laøm duyeân oai theá gaàn cho ngöôøi khaùc, laø vì cho ngöôøi coù duyeân, hay cho keû khoâng coù duyeân? Ñaùp:

Hoaëc coù thuyeát noùi: Cho ngöôøi coù duyeân, khoâng cho keû khoâng coù duyeân. Bình luaän: Khoâng neân noùi nhö theá, neân noùi nhö vaày: Laøm duyeân oai theá cho ngöôøi khaùc, ñoàng nhau khoâng coù khaùc. Nhö duyeân caûnh giôùi cuûa ñoáng ñaäu, hoaëc cho, hoaëc khoâng cho, phaùp coù duyeân thì cho, phaùp khoâng coù duyeân thì khoâng cho. Phaùp thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp thieän. Phaùp thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp baát thieän. Phaùp baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp baát thieän. Phaùp baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp thieän. Phaùp thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp thieän. Vì nghieäp thieän, neân ñöôïc sinh vaøo nhaø cuûa tröôûng giaû, thöông chuû giaøu coù, moïi ngöôøi trong nhaø ñeàu öa thích laøm vieäc thieän, vì gaàn ngöôøi thieän, neân cuõng öa thöïc haønh ñieàu thieän, ñoù goïi laø thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho thieän. Thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho baát thieän, nghóa laø donghieäp thieän neân ñöôïc sinh trong cung vua hoaëc nhaø ñaïi thaàn moïi ngöôøi trong nhaø ñeàu thích laøm vieäc aùc. Do gaàn keû aùc, neân cuõng öa laøm caùc ñieàu aùc, ñoù goïi laø thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho baát thieän. Baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho baát thieän, do nghieäp baát thieän, neân sinh vaøo nhaø giôùi aùc. Do gaàn ngöôøi aùc neân thöôøng laøm caùc vieäc aùc, ñoù goïi laø baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp baát thieän. Baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp thieän. Do nghieäp baát thieän neân thaân sinh ra beänh naëng do nhaøm chaùn beänh hoaïn, neân tu haønh ñieàu thieän, ñoù goïi laø baát thieän laøm nhaân sôû taùc gaàn cho thieän. Phaùp noäi laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp noäi. Phaùp noäi vaø phaùp ngoaïi, phaùp ngoaïi vaø phaùp ngoaïi. Phaùp ngoaïi laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp noäi. Phaùp noäi laøm nhaân sôû taùc gaàn cho phaùp noäi: Nhö moät ngöôøi coù theå cung caáp ñuû cho nhieàu ngöôøi. Phaùp noäi laøm nhaân sôû taùc gaàn cho

phaùp ngoaïi: Nhö ngöôøi gieo troàng haït gioáng beân ngoaøi. Ngoaïi vaø ngoaïi: Nhö phaân, ñaát, nöôùc v.v... nuoâi lôùn maï luùa. Ngoaïi vaø noäi nhö duøng thöùc uoáng aên v.v... nuoâi lôùn thaân chuùng sinh. Cuõng theá, soá chuùng sinh vaø soá chuùng sinh, soá chuùng sinh vaø soá phi chuùng sinh, soá phi chuùng sinh vaø soá phi chuùng sinh, soá phi chuùng sinh vaø soá chuùng sinh, noùi roäng nhö treân. Moät ñöôøng coù theå nuoâi lôùn naêm ñöôøng, nhö nhieàu ngöôøi aên thòt moät con deâ, hoaëc coù ngöôøi laøm vieäc thieän, hoaëc coù ngöôøi laøm ñieàu aùc. Ngöôøi laøm vieäc thieän coù theå nuoâi lôùn hai ñöôøng: ñöôøng trôøi, ñöôøng ngöôøi, keû laøm vieäc aùc nuoâi lôùn ba ñöôøng: Ñòa nguïc, suùc sinh, ngaï quyû. Hoûi: Nhö moät ngöôøi saùt sinh, ñeàu laøm nhaân sôû taùc cho taát caû chuùng sinh, vì sao coù ngöôøi maéc toäi saùt, coù ngöôøi laïi khoâng? Ñaùp: Neáu taïo ra phöông tieän saùt, cuõng nhö quaû saùt ñaõ ñaày, thì phaïm toäi saùt. Neáu khoâng taïo ra phöông tieän saùt, quaû saùt khoâng ñaày thì seõ khoâng ñaéc toäi saùt. Laïi nöõa, neáu coù taâm aùc thì maéc toäi saùt, neáu khoâng coù taâm aùc, taâm saùt thì khoâng maéc toäi saùt. Hoûi: Nhö toäi khoâng cho maø laáy cuûa moät chuùng sinh laøm nhaân sôû taùc cho taát caû chuùng sinh. Vì sao coù ngöôøi phaïm toäi khoâng cho maø laáy, coù ngöôøi laïi khoâng phaïm? Ñaùp: Neáu taïo phöông tieän, quaû aáy ñaõ ñaày laø ñaéc

toäi khoâng cho maø laáy. Coøn khoâng taïo phöông tieän, quaû aáy khoâng ñaày thì khoâng ñaéc toäi khoâng cho maø laáy. Laïi nöõa, neáu do taâm tham nghó laáy vaät cuûa ngöôøi khaùc laø ñaéc toäi khoâng cho maø laáy, neáu khoâng tham thì khoâng ñaéc toäi. Hoûi: Nhö vaät beân ngoaøi laø choã sinh ra oai theá cuûa taát caû chuùng sinh, vì sao ñoái vôùi vaät cuûa keû khaùc ñaéc toäi khoâng cho maø laáy hoaëc khoâng ñaéc toäi? Ñaùp: Neáu coù quaû coâng duïng, quaû oai theá, thì ñoái vôùi ngöôøi naày seõ ñaéc toäi khoâng cho maø laáy. Chæ coù quaû oai theá, khoâng coù quaû coâng duïng, nghóa laø ñoái vôùi ngöôøi naày khoâng ñaéc toäi khoâng cho maø laáy. Laïi nöõa, ñoái vôùi vaät, nghi laø cuûa mình thì ñoái vôùi ngöôøi naày seõ maéc toäi. Ñoái vôùi vaät khoâng nghó laø cuûa mình, thì ñoái vôùi, ngöôøi naày khoâng maéc toäi. Hoûi: Quaû oai theá quaû coâng duïng coù gì khaùc nhau? Ñaùp: Taùc giaû laø quaû coâng duïng, ngöôøi aên laø quaû oai theá. Nhö ngöôøi laøm ruoäng caáy luùa. Ngöôøi laøm laø quaû coâng duïng, chaúng phaûi quaû oai theá, aên haït luùa chaéc aáy laø quaû oai theá, chaúng phaûi quaû coâng duïng. Hoûi: Nhö vaät ngoaïi cuûa nuùi Tu-di, v.v... trong boán chaâu thieân haï laø do oai theá nôi nghieäp cuûa taát caû chuùng sinh maø sinh, chuùng sinh coù ngöôøi

chöùng ñaéc Nieát-baøn, nhöõng vaät naày vì sao khoâng giaûm ít? Ñaùp: Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Coù chuùng sinh töø theá giôùi khaùc sinh ñeán coõi naày, vì theá löïc cuûa nghieäp cuûa hoï, neân khieán cho khoâng giaûm ít. Laïi nöõa, vì laø theá löïc cuûa nghieäp cuûa taát caû chuùng sinh maø sinh, neáu khieán chæ coøn moät chuùng sinh thì vaãn khoâng giaûm ít. Vì sao? Vì chuùng sinh aáy cuõng coù oai theá cuûa nghieäp ôû ñoù, huoáng chi A-taêng-kyø na-do-tha chuùng sinh coøn toàn taïi? Nhö ngöôøi toân quyù, vì oai cho neân sinh ra vöôøn röøng, laàu gaùc, voi ngöïa, xe coä. Cuõng vaäy, soá chuùng sinh, phi soá chuùng sinh, nhö theá ngöôøi aáy duø cheát, nhöng vaät naày khoâng bôùt. Uy löïc cuûa nghieäp kia cuõng gioáng nhö theá. Toân giaû Phaät-ñaø Ñeà-baø noùi: do nghieäp quaù khöù, cho neân khoâng giaûm ít. Hoûi: Nhö moät vò vua Chuyeån luaân, laøm vua boán chaâu thieân haï maø ñöôïc töï taïi, vò vua aáy laø do nghieäp baùo gì? Ñaùp: Laø quaû baùo cuûa nghieäp taïo ra choã sinh. Hoûi: Vì nhaân sôû taùc nhieàu hay quaû cuûa nhaân sôû taùc nhieàu? Ñaùp: Nhaân sôû taùc nhieàu chöù chaúng phaûi quaû cuûa nhaân sôû taùc. Vì sao? Vì nhaân sôû taùc laø taát caû phaùp, quaû cuûa nhaân sôû taùc laø phaùp höõu vi. Do vieäc naày, neân noùi nhö theá. Laïi coù phaùp maø chaúng phaûi nhaân, chaúng phaûi thöù ñeä, chaúng phaûi caûnh giôùi, chaúng phaûi oai theá hay khoâng? Ñaùp: Coù, laø töï theå ñoái vôùi töï theå. Hoûi: Ñoái vôùi tha theå coù chaêng? Ñaùp: Coù, vì höõu vi ñoâi1 vôùi voâ vi, voâ vi ñoái vôùi voâ vi. Kinh Phaät noùi coù ba thöù oai theá, ñoù laø oai theá cuûa ñôøi, oai theá cuûa ngaõ, oai theá cuûa phaùp. Oai theá cuûa ñôøi: cuõng nhö coù moät phieàn naõo hieän höõu ôû tröôùc, caûnh giôùi deã ñöôïc. Vì bò ngöôøi ñôøi cheâ bai, ngôø vöïc neân khoâng gaây ra nghieäp aùc. Oai theá cuûa ngaõ: Gioáng nhö coù moät phieàn naõo hieän ôû tröôùc, caûnh giôùi deã ñöôïc vì ngaõ khoâng ñoïa vaøo ñöôøng aùc, neân khoâng gaây ra nghieäp aùc. Oai theá cuûa phaùp: Cuõng nhö coù moät phieàn naõo hieän ôû tröôùc, caûnh giôùi deã ñöôïc, ngöôøi kia nhôø hoïc roäng, neân khoâng gaây ra nghieäp aùc, cuõng khieán cho

ngöôøi ñôøi khoâng cheâ bai, nghi ngôø, neân khoâng gaây ra nghieäp aùc. Hoûi: Vì sao ba thöù naày ñöôïc goïi laø oai theá?

Ñaùp: Vì coù theå gaàn vôùi vieäc sinh phaùp thieän, taát caû chuùng sinh vì oai theá heát neân cheát, tröø Phaät Theá toân vì oai theá baát taän maø nhaäp Nieát- baøn. Hoûi: Nhaân sôû taùc theâm bôùt hay khoâng? Ñaùp: Coù. Nhö coù nhieàu ngöôøi khi keùo khuùc goã to, trong soá ñoù coù ngöôøi laáy heát söùc tay chaân, coù ngöôøi khoâng duøng nhieàu coâng söùc. Nhö khi döïng ñöùng coät thaùp to, tìm xeùt trong ñoù, coù ngöôøi voäi vaøng coù ngöôøi thuûng thaúng. Nhöõng vieäc nhö theá goïi laø phaùp ngoaøi coù theâm bôùt. Nhö cuøng taïo nhaân sôû taùc vôùi baø con haøng xoùm vaø cung caáp vaät caàn duøng, thì vöôït hôn ngöôøi khaùc, ñoù goïi laø phaùp noäi coù theâm bôùt. Neáu laø nhaân duyeân, thì cuõng laø thöù lôùp duyeân, cuõng laø caûnh giôùi duyeân, cuõng laø duyeân oai theá. Moãi moät duyeân nhö cho neân theo thöù lôùp coù nghóa boán duyeân. Hoûi: Neáu vaäy thì taïi sao coù theå cuûa boán duyeân? Ñaùp: Vì sôû taùc neân coù boán, chaúng phaûi do theå cuûavaät neân coù boán. Vieäc aáy theá naøo? Nhö saùt-na tröôùc khieán cho saùt-na sau taêng tröôûng, goïi laø nhaân duyeân. Tröôùc taïo ra thöù lôùp duyeân, laøm cho ngöôøi sau sinh goïi laø thöù lôùp duyeân. Sau coù theå duyeân tröôùc laø caûnh giôùi duyeân, khoâng bò ngöôøi khaùc laøm chöôùng ngaïi laø duyeân oai theá. Nhaân duyeân, nhö phaùp haït gioáng. duyeân Thöù ñeä laø phaùp khai môû daãn daét. Caûnh giôùi duyeân laø caùch caàm gaäy. Duyeân oai theá laø phaùp khoâng chöôùng ngaïi. Toùm laïi: Nhaân duyeân coù boán nghóa duyeân, chaúng phaûi moãi phaùp töø nhaân duyeân sinh, ñeàu coù nghóa boán duyeân. Hoûi: Nhaân vaø duyeân coù gì khaùc nhau? Ñaùp: Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Nhaân töùc laø duyeân, neáu coù ñaây thì coù kia, vöøa laø nhaân, cuõng laø duyeân. Ñöùc Theá toân cuõng noùi: A-nan, coù nhaân nhö theá, duyeân nhö theá, taïo ra söï sinh nhö theá, laø nhaân cuûa giaø cheát. Hoûi: Neáu coù ñaây thì coù caùi naày, laø nhaân, laø duyeân, nhö ngöôøi thaáy chieác bình sinh taâm giaùc, vaäy bình laø nhaân cuûa giaùc chaêng? Ñaùp: Khoâng. Do coù bình laø nhaân cuûa giaùc. Vì sao? Vì töï coù bình khoâng sinh taâm giaùc, hoøa hôïp môùi sinh taâm giaùc, maø hoøa hôïp laø duyeân cuûa giaùc chöù chaúng phaûi bình. Laïi coù thuyeát noùi: Hoøa hôïp laø nhaân, söï hoøa hôïp laø duyeân. Hoûi: Neáu moät khoâng laøm nhaân, thì nhieàu cuõng khoâng laøm nhaân. Ñaùp: Nhö moãi vieäc khoâng theå laøm nhaân, hoøa hôïp caùc vieäc thì coù theå laøm nhaân. Vieäc aáy theá naøo? Nhö töøng vieäc moät thì, khoâng goïi laø hoøa hôïp, vì nhieàu vieäc nhoùm hoïp neân goïi laø hoøa hôïp. Phaùp nhaân duyeân kia

cuõng gioáng nhö theá. Laïi coù thuyeát noùi: Töông töï laø nhaân, khoâng töông töï laø duyeân. Töông töï nhö luùa mì gioáng vôùi luùa mì, nhö löûa gioáng vôùi löûa. Hoûi: Luùa mì vaø maàm luùa mì coù töông töï khoâng? Ñaùp: Toùm laïi, luùa mì laø nhaân cuûa maàm luùa mì. Hoûi: Neáu vaäy nhaân cuûa boán ñaïi, v.v... toùm laïi cuõng laø nhaân cuûa maàm chaêng? Ñaùp: Laïi coù thuyeát noùi: Gaàn laø nhaân, xa laø duyeân. Hoûi: Neáu vaäy thì nhaân vaø duyeân khoâng coù khaùc nhau. Vì sao? Vì nhö taâm thieän theo thöù lôùp sinh taâm thieän laø nhaân, khoâng goïi laø duyeân chaêng? Ñaùp: Laïi coù thuyeát noùi: Khoâng chung laø nhaân, chung laø duyeân.

Hoûi: Neáu vaäy luùa mì vöøa laø maàm, vöøa laø söï muïc raõ, söï muïc raõ ñoù laø duyeân chaêng? Nhö maét laø choã nhaõn thöùc sinh, khoâng chung vôùi thöùc khaùc, vaäy maét kia coù phaûi laø nhaân cuûa nhaõn thöùc chaêng? Ñaùp: Laïi coù thuyeát noùi: Sinh laø nhaân, tuøy sinh laø duyeân. Hoûi: Neáu vaäy thì sinh chaúng phaûi duyeân, tuøy sinh chaúng phaûi nhaân chaêng? Ñaùp: Laïi coù thuyeát noùi: Töï theå nuoâi lôùn laø nhaân, tha theå nuoâi lôùn laø duyeân. Hoûi: Neáu vaäy thì taâm thieän hieän taïi duyeân theo phaùp thieän, chæ goïi laø nhaân, khoâng goïi laø duyeân chaêng? Ñaùp: Toân giaû Phaät-ñaø Ñeà-baø noùi: Chuû theå laøm laø nhaân, ñoái töôïng laøm laø duyeân. Laïi coù thuyeát noùi: töông töï laø nhaân, khoâng töông töï laø duyeân. Laïi coù thuyeát noùi: Gaàn laø nhaân, xa laø duyeân. Nhö gaàn, xa, thì kia, ñaây cuõng gioáng nhö theá. Nhaân sôû taùc naày nhaát ñònh laø quaû cuûa taát caû phaùp, laø quaû oai theá. Hoûi: Neáu coù nhaân töông öng, cuõng coù nhaân coäng sinh chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân töông öng thì cuõng coù nhaân coäng sinh. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân coäng sinh, khoâng coù nhaân töông öng chaêng? Ñaùp: Coù nhaân coäng sinh cuûa phaùp baát töông öng. Neáu coù nhaân töông öng thì cuõng coù nhaân töông töï chaêng? Neáu coù nhaân töông töï thì cuõng coù nhaân töông öng chaêng? Cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Coù nhaân töông öng khoâng coù nhaân töông töï: Laø nhaân töông öng cuûa ñôøi vò lai.

2. Coù nhaân töông töï, khoâng coù nhaân töông öng: Laø nhaân töông töï cuûa phaùp baát töông öng. 3. Coù nhaân töông öng, cuõng coù nhaân töông töï: Laø nhaân töông töï cuûa phaùp töông öng. 4. Khoâng coù nhaân töông öng, cuõng khoâng coù nhaân töông töï: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Neáu coù nhaân töông öng, cuõng coù nhaân nhaát thieát bieán chaêng? Neáu coù nhaân nhaát thieát bieán, thì cuõng coù nhaân töông öng chaêng? Cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Coù nhaân töông öng, khoâng coù nhaân nhaát thieát bieán: Nhaân töông öng cuûa ñôøi vò lai. 2. Quaù khöù, hieän taïi chaúng phaûi nhaân töông öng, nhaát thieát bieán, nhaân nhaát thieát bieán chaúng phaûi nhaân töông öng: Nhaân nhaát thieát bieán cuûa phaùp baát töông öng. 3. Nhaân nhaát thieát bieán cuûa nhaân töông öng: Nhaân nhaát thieát bieán cuûa phaùp töông öng. 4. Khoâng phaûi nhaân töông öng, chaúng phaûi nhaân nhaát thieát bieán: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Neáu coù nhaân töông öng thì cuõng coù nhaân baùo chaêng? Neáu coù nhaân baùo thì cuõng coù nhaân töông öng chaêng? Cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Coù nhaân töông öng, khoâng coù nhaân baùo laø: Nhaân töông öng cuûa voâ laäu, voâ kyù. 2. Coù nhaân baùo, khoâng coù nhaân töông öng laø: Nhaân baùo cuûa phaùp baát töông öng. 3. Coù nhaân töông öng, cuõng coù nhaân baùo laø: Nhaân baùo cuûa töông öng. 4. Chaúng phaûi nhaân töông öng, chaúng phaûi nhaân baùo: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Hoûi: Neáu coù nhaân töông öng thì cuõng coù nhaân sôû taùc chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân töông öng, cuõng coù nhaân sôû taùc. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân sôû taùc, maø khoâng coù nhaân töông öng chaêng? Ñaùp: Coù caùc nhaân sôû taùc cuûa phaùp baát töông öng. Hoûi: Neáu coù nhaân coäng sinh cuõng coù nhaân töông töï chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân töông töï, cuõng coù nhaân coäng sinh. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân coäng sinh maø khoâng coù nhaân töông töï chaêng?

Ñaùp: Coù nhaân coäng sinh cuûa ñôøi vò lai. Hoûi: Neáu coù nhaân coäng sinh, cuõng coù nhaân nhaát thieát bieán chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân nhaát thieát bieán, cuõng coù nhaân coäng sinh. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân coäng sinh maø khoâng coù nhaân nhaát thieát bieán chaêng? Ñaùp: Coù, chaúng phaûi nhaân coäng sinh cuûa nhaát thieát bieán. Hoûi: Neáu coù nhaân coäng sinh, cuõng coù nhaân baùo chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân baùo thì cuõng coù nhaân coäng sinh. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân coäng sinh maø chaúng coù nhaân baùo hay khoâng? Ñaùp: Coù nhaân coäng sinh cuûa voâ laäu, voâ kyù. Neáu coù nhaân coäng sinh cuõng coù nhaân sôû taùc chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân coäng sinh thì cuõng coù nhaân sôû taùc. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân sôû taùc maø chaúng coù nhaân coäng sinh hay khoâng? Ñaùp: Coù nhaân sôû taùc cuûa phaùp voâ vi. Hoûi: Neáu coù nhaân töông töï thì cuõng coù nhaân nhaát thieát bieán phaûi chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân nhaát thieát bieán cuõng coù nhaân töông töï. Hoûi: Coù phaûi coù nhaân töông töï thì khoâng coù nhaân nhaát thieát bieán chaêng? Ñaùp: Coù, chaúng phaûi nhaân töông töï cuûa nhaát thieát bieán. Hoûi: Coù nhaân töông töï cuõng coù nhaân baùo chaêng? Neáu coù nhaân baùo cuõng coù nhaân töông töï chaêng? Cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Coù nhaân töông töï, khoâng coù nhaân baùo: Laø nhaân töông töï voâ laäu, voâ kyù. 2. Coù nhaân baùo khoâng coù nhaân töông töï: Laø nhaân baùo cuûa ñôøi vò lai. 3. Coù nhaân töông töï cuõng coù nhaân baùo: Laø nhaân baùo cuûa quaù khöù, hieän taïi. 4. Chaúng phaûi nhaân töông töï chaúng phaûi nhaân baùo: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Hoûi: Neáu coù nhaân töông töï, cuõng coù nhaân sôû taùc chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân töông töï, cuõng coù nhaân sôû taùc Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân sôû taùc, chaúng coù nhaân töông töï chaêng? Ñaùp: Coù, nhaân sôû taùc cuûa phaùp voâ vi ñôøi vò lai, neáu coù nhaân nhaát thieát bieán thì cuõng coù baùo naâhn chaêng? Neáu coù nhaân baùo thì cuõng coù nhaân nhaát thieát bieán chaêng? Cho ñeán

noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Nhaân nhaát thieát töông bieán, chaúng phaûi nhaân baùo: Nhaân nhaát thieát bieán voâ kyù. 2. Coù nhaân baùo, chaúng phaûi nhaân nhaát thieát bieán: Laø nhaân baùo cuûa ñôøi vò lai. 3. Quaù khöù, hieän taïi chaúng phaûi nhaân baùo cuûa nhaát thieát bieán. Nhaân baùo cuûa nhaân nhaát thieát bieán: Laø nhaân baùo cuûa nhaát thieát bieán. 4. Chaúng phaûi nhaân nhaát thieát bieán, chaúng phaûi nhaân baùo: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Hoûi: Neáu coù nhaân nhaát thieát bieán thì cuõng coù nhaân sôû taùc chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân nhaát thieát bieán cuõng coù nhaân sôû taùc. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân sôû taùc maø chaúng coù nhaân nhaát thieát bieát chaêng? Ñaùp: Coù, ñôøi vò lai, quaù khöù, hieän taïi chaúng phaûi nhaân sôû taùc cuûa phaùp voâ vi nhaát thieát bieán. Hoûi: Neáu coù nhaân baùo cuõng coù nhaân sôû taùc chaêng? Ñaùp: Neáu coù nhaân baùo cuõng coù nhaân sôû taùc. Hoûi: Coù khi naøo coù nhaân sôû taùc maø chaúng coù nhaân baùo chaêng? Ñaùp: Coù, nhaân sôû taùc voâ laäu, voâ kyù. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu saéc, bao nhieâu phi saéc? Ñaùp: Hai laø phi saéc, laø nhaân töông öng, nhaân nhaát thieát bieán, ngoaøi ra laø saéc, phi saéc. Nhö saéc, phi saéc, thì töông öng - baát töông öng, coù nöông - khoâng coù nöông, coù theá duïng - khoâng

coù theá duïng, coù duyeân - khoâng coù duyeân, coù ñoái - khoâng coù ñoái, coù theå thaáy - khoâng theå thaáy, phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Trong saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân höõu laäu, bao nhieâu nhaân voâ laäu? Ñaùp: Hai höõu laäu, nghóa laø nhaân baùo, nhaân nhaát thieát bieán, coøn laïi laø höõu laäu, voâ laäu. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân höõu vi, bao nhieâu nhaân voâ vi? Ñaùp: Naêm laø höõu vi, laø nhaân töông öng cho ñeán nhaân baùo, moät laø höõu vi, voâ vi laø nhaân sôû taùc. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân quaù khöù, coù bao nhieâu nhaân hieän tai, coù bao nhieâu nhaân vò lai? Ñaùp: Coù hai laø quaù khöù, hieän taïi laø: Nhaân töông töï, nhaân nhaát thieát bieán. Coù ba ôû ba ñôøi laø: Nhaân töông öng, nhaân coäng sinh vaø nhaân baùo. Moät ôû ba ñôøi, cuõng khoâng ôû ñôøi laø nhaân sôû taùc.

Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân laø thieän, bao nhieâu nhaân laø baát thieän, bao nhieâu nhaân laø voâ kyù? Ñaùp: Coù moät laø baát thieän, voâ kyù laø: Nhaân nhaát thieát bieán. Moät laø thieän, baát thieän laø: Nhaân baùo. Coøn laïi laø thieän, baát thieän, voâ kyù. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân thuoäc coõi Duïc cho ñeán khoâng leä thuoäc? Ñaùp: Coù hai nhaân laø leä thuoäc ba coõi laø: Nhaân nhaát thieát bieán vaø nhaân baùo, ngoaøi ra laø thuoäc ba coõi vaø khoâng leä thuoäc. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân laø hoïc, bao nhieâu nhaân laø Voâ hoïc, bao nhieâu nhaân laø Phi hoïc phi Voâ hoïc? Ñaùp: Coù hai laø phi hoïc phi Voâ hoïc laø nhaân baùo vaø nhaân nhaát thieát bieán, soá coøn laïi laø goàm ñuû ba thöù. Hoûi: Trong saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân do thaáy ñaïo thì döùt, do tu ñaïo döùt tröø, bao nhieâu nhaân khoâng coù döùt tröø? Ñaùp: Coù moät laø do thaáy ñaïo thì döùt, ñoù laø nhaân nhaát thieát bieán, moät do thaáy ñaïo, tu ñaïo döùt tröø laø nhaân baùo. Soá coøn laïi do thaáy ñaïo, tu ñaïo döùt tröø vaø khoâng döùt tröø. Hoûi: Saùu nhaân naày coù bao nhieâu nhaân nhieãm oâ, bao nhieâu nhaân khoâng nhieãm oâ? Ñaùp: Coù moät nhieãm oâ laø nhaân nhaát thieát bieán, soá coøn laïi laø nhieãm oâ, khoâng nhieãm oâ. Nhö nhieãm oâ, khoâng nhieãm oâ, thì coù loãi - khoâng coù loãi, haéc - baïch, aån moät - khoâng aån moät, thoái - khoâng thoái, phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Saùu nhaân naày bao nhieâu coù baùo, bao nhieâu khoâng baùo? Ñaùp: Moät laø coù baùo laø nhaân baùo, soá coøn laïi laø coù baùo, khoâng coù baùo: nhaân töông öng, nhaân coäng sinh. Trong khoaûng moät saùt-na ñôøi hieän taïi, nhaän laáy quaû, cho quaû. Nhaân töông töï, nhaân nhaát thieát bieán, nhaân sôû taùc, hieän taïi nhaän laáy quaû, quaù khöù, hieän taïi cho quaû, moät saùt-na nhaän laáy quaû, nhieàu saùt-na cho quaû, nhaân baùo, hieän taïi nhaän laáy quaû, quaù khöù cho quaû, moät saùt-na nhaän laáy quaû, nhieàu saùt-na cho quaû. Neáu taâm coù söû sai khieán laø coù taâm söû, thì söû ñoù seõ sai khieán taâm naày chaêng? Cho ñeán noùi roäng. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì nhaèm ngaên loái bieän luaän cuûa phaùi Nhaát taâm giaû, phaùi aáy noùi raèng: Coù taâm söû, khoâng coù taâm söû, töùc laø moät taâm. Vì sao? vì luùc Thaùnh ñaïo sinh gaây ngaên ngaïi cho söû, khoâng ngaên ngaïi cho taâm, nhö caùch maøi dao, trôû ngaïi vôùi veát nhô, khoâng trôû ngaïi vôùi dao. Nhö veát nhô cuûa aùo, ñoà ñöïng, göông soi trôû ngaïi vôùi caùch ñoái trò, khoâng trôû ngaïi cho

aùo, ñoà ñöïng, göông soi v.v... Cuõng theá, khi Thaùnh ñaïo sinh, seõ gaây trôû ngaïi cho söû, khoâng trôû ngaïi cho taâm, cho ñeán luùc Thaùnh ñaïo chöa sinh, thì taâm coù söû, neáu Thaùnh ñaïo sinh thì taâm seõ khoâng coù söû. Phaùi Ngaõ nhaân luaän noùi raèng: Con ngöôøi raøng buoäc, con ngöôøi giaûi thoaùt, chaúng phaûi phaùp raøng buoäc giaûi thoaùt. Toân giaû Ñaøm-ma-ña-la raèng: Caùc söû, baát töông öng söû cuõng khoâng duyeân theo söû. Toân giaû aáy noùi raèng: Neáu taïo ra phaùp voâ laäu duyeân söû, töông öng söû, hoaëc taïo ra söû töông öng thì trong taát caû thôøi, luoân luoân sai khieán, khoâng coù luùc naøo khoâng töông öng vôùi taâm vaø phaùp taâm sôû. Do vieäc naày, vì muoán ngaên caùc nghóa khaùc, muoán laøm saùng toû nghóa cuûa mình, vì muoán theå hieän nghóa töông öng vôùi phaùp töôùng neân soaïn luaän naày. Neáu taâm coù söû, nghóa laø coù naêm thöù taâm goïi laø coù söû: Taâm do thaáy khoå maø döùt, cho ñeán taâm do tu ñaïo döùt tröø. Vì hai vieäc neân taâm ñöôïc goïi laø coù söû: 1. Do taùnh cuûa söû. 2. Do taùnh cuûa trôï baïn. Taâm do thaáy khoå maø döùt tröø, söû do thaáy khoå maø döùt tröø, coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Nhaát thieát bieán söû do thaáy taäp maø döùt tröø coù taùnh cuûa söû, söû khaùc khoâng coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Taâm do thaáy taäp maø döùt tröø, söû do thaáy taäp maø döùt tröø, ñeàu coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Nhaát thieát bieán söû do thaáy khoå maø döùt tröø coù taùnh cuûa söû, söû khaùc khoâng coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Taâm do thaáy dieät maø ñoaïn tröø, söû do thaáy dieät maø ñoaïn tröø coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Söû nhaát thieát bieán do thaáy khoå, thaáy taäp maø döùt tröø coù taùnh cuûa söû, söû khaùc khoâng coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Thaáy ñaïo thì döùt cuõng gioáng nhö theá. Taâm do tu ñaïo döùt tröø, söû döùt tröø do tu ñaïo coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Söû nhaát thieát bieán do thaáy khoå, thaáy taäp maø döùt tröø coù taùnh cuûa söû, söû khaùc khoâng coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Taâm do thaáy khoå maø döùt tröø, töông öng vôùi nhaát thieát bieán, khoâng töông öng vôùi nhaát thieán bieán. Taâm do thaáy taäp maø döùt tröø cuõng gioáng nhö theá. Taâm do thaáy dieät maø ñoaïn tröø töông öng vôùi duyeân söû höõu laäu, töông öng vôùi duyeân söû voâ laäu. Thaáy ñaïo thì döùt cuõng gioáng nhö theá. Taâm cuûa tu ñaïo döùt tröø laø nhieãm oâ, khoâng nhieãm oâ. Taâm töông öng vôùi söû nhaát thieát bieán do thaáy khoå maø döùt tröø. Söû nhaát thieát bieán do thaáy

khoå maø döùt tröø coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû vaø taùnh cuûa trôï baïn. Choã döùt cuûa thaáy khoå chaúng phaûi söû nhaát thieát bieán. Choã döùt tröø cuûa thaáy taäp laø söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, söû coøn laïi khoâng coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Choã döùt tröø cuûa kieán chaúng phaûi taâm töông öng cuûa söû nhaát thieát bieán, chaúng phaûi söû nhaát thieát bieán coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Thaáy khoå, thaáy taäp maø döùt tröø söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôï baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Ñoái töôïng do thaáy taäp maø döùt tröø cuõng gioáng nhö theá. Thaáy dieät maø ñoaïn döùt taâm töông öng duyeân söû höõu laäu. Thaáy dieät maø ñoaïn döùt duyeân söû höõu laäu coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôï baïn. Thaáy khoå, thaáy

taäp maø döùt töø söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Thaáy dieät maø ñoaïn döùt taâm töông öng duyeân söû voâ laäu. Thaáy dieät maø ñoaïn döùt duyeân söû voâ laäu cuøng coù. Thaáy dieät maø ñoaïn döùt duyeân söû höõu laäu. Thaáy khoå, thaáy taäp döùt söû nhaát thieát bieán, coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Thaáy ñaïo thì döùt cuõng gioáng nhö theá. Tu ñaïo döùt taâm nhieãm oâ, tu ñaïo döùt söû ñeàu cuøng coù. Thaáy khoå, thaáy taäp döùt söû nhaát thieát bieán, coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Tu ñaïo döùt kieát taâm khoâng nhieãm oâ, tu ñaïo döùt söû, thaáy khoå, thaáy taäp döùt söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû coøn laïi ñeàu cuøng khoâng coù. Taâm do thaáy khoå maø döùt töø kia coù möôøi thöù: Taâm töông öng cuûa naêm kieán, nghi, aùi, giaän döõ, maïn, taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng. Taâm do thaáy taäp maø döùt töø coù baûy thöù: Taâm töông öng cuûa hai kieán, nghi, aùi, giaän döõ, maïn vaø taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng. Thaáy dieät maø ñoaïn töø cuõng gioáng nhö theá. Taâm do thaáy ñaïo thì döùt coù taùm thöù: Taâm töông öng cuûa ba kieán, nghi, aùi, giaän döõ, maïn vaø taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng. Ñoái töôïng döùt cuûa tu ñaïo coù naêm thöù: AÙi, giaän döõ, maïn, taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng vaø taâm töông öng cuûa thieän, voâ kyù, khoâng nhieãm oâ. Taâm töông öng thaân kieán kia, thaân kieán, voâ minh töông öng vôùi thaân kieán coù hai vieäc: Coù taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôi baïn. Söû do thaáy khoå

döùt töø, thaáy taäp maø döùt töø, söû nhaát thieát bieán, coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, cho ñeán thaáy khoå maø döùt töø söû, maïn, cuõng gioáng nhö theá. thaáy khoå maø döùt töø taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng. Thaáy khoå döùt töø söû voâ minh coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû vaø taùnh cuûa trôi baïn. Söû do thaáy khoå döùt töø, thaáy taäp maø döùt töø söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû coøn laïi ñeàu cuøng khoâng coù. Ñoái töôïng döùt cuûa thaáy taäp cuõng neân noùi nhö theá. Thaáy dieät maø ñoaïn töø taâm töông öng taø kieán, thaáy dieät maø ñoaïn töø taø kieán vaø taø kieán, töông öng voâ minh coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû, taùnh cuûa trôi baïn. Thaáy dieät maø ñoaïn töø duyeân söû höõu laäu. Thaáy khoå, taäp döùt töø söû nhaát thieát bieán coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn. Taâm töông öng cuûa nghi, phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Thaáy dieät maø ñoaïn töø taâm töông öng cuûa kieán thuû, kieán thuû do thaáy dieät maø ñoaïn döùt vaø kieán thuû töông öng vôùi voâ minh caâu höõu. Thaáy dieät maø ñoaïn töø duyeân söû höõu laäu khaùc, caùc nhaát thieát bieán söû khaùc coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. AÙi, giaän, maïn do thaáy dieät maø ñoaïn töø, phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Taâm töông öng voâ minh baát coäng do thaáy dieät maø ñoaïn döùt, Söû voâ minh baát coäng, do thaáy dieät maø ñoaïn töø ñeàu coù. Caùc söû nhaát thieát bieán, duyeân söû höõu laäu do thaáy dieät maø ñoaïn töø ñeàu coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôi baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Ñoái töôïng do thaáy ñaïo döùt, cuõng neân noùi nhö theá. Tu ñaïo döùt töø taâm

töông öng, aùi do tu ñaïo döùt vaø voâ minh töông öng vôùi aùi ñeàu cuøng coù. Söû vaø caùc söû nhaát thieát bieán do tu ñaïo döùt tröø khaùc ñeàu coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôï baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Tu ñaïo döùt tröø giaän döõ, maïn phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Tu ñaïo döùt tröø taâm töông öng cuûa voâ minh baát coäng, tu ñaïo döùt tröø voâ minh baát coäng ñeàu coù. Söû do tu ñaïo döùt tröø vaø caùc söû nhaát thieát bieán khaùc ñeàu coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôï baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Tu ñaïo döùt tröø taâm khoâng nhieãm oâ, caùc tu ñaïo döùt tröø söû vaø caùc söû nhaát thieát bieán ñeàu coù taùnh cuûa söû, khoâng coù taùnh cuûa trôï baïn, söû khaùc ñeàu khoâng coù. Caùc thuyeát ñaõ noùi treân ñaây laø taäp hôïp yeáu chæ cuûa Tyø-baø-sa: Neáu taâm coù söû, thì ba coõi seõ coù naêm loaïi, taâm coù söû sai khieán, ba coõi cuõng coù naêm loaïi. Hoûi: Neáu taâm coù söû, thì taâm bò söû sai khieán, töùc söû kia sai khieán

taâm naày chaêng? Ñaùp: Hoaëc söû (sai khieán) hoaïêc chaúng phaûi söû (khoâng sai khieán). Hoûi: Theá naøo laø söû? Ñaùp: Caùc söû chöa döùt, söû kia sai khieán taâm coù söû naày. Hoûi: Theá naøo laø chaúng phaûi söû (Khoâng sai khieán)? Ñaùp: Caùc söû döùt tröø, söû kia seõ khoâng sai khieán taâm coù söû naày nöõa. Vì sao? Vì caùc söû chöa döùt neân sai khieán, vì ñaõ döùt roài, neân khoâng sai khieán. Hoûi: Vì sao duyeân söû chöa döùt, goïi laø taâm coù söû, döùt roài thì khoâng coù? Söû töông öng döùt vaø khoâng döùt, luoân goïi laø taâm coù söû hay sao? Ñaùp: Tröôùc noùi raèng, vì hai vieäc neân goïi laø taâm coù söû: 1. Laø taùnh cuûa söû. 2. Laø taùnh cuûa trôï baïn. Caùc duyeân söû vaø taâm, laø goïi taùnh cuûa söû, khoâng goïi taùnh cuûa trôï baïn. Neáu söû kia ñöôïc döùt tröø thì nghóa taùnh cuûa söû ñoù cuõng döùt tröø. Söû töông öng coù hai vieäc: Taùnh cuûa söû vaø taùnh cuûa trôï baïn. Neáu söû kia ñöôïc döùt tröø thì taùnh cuûa söû seõ döùt, taùnh cuûa trôï baïn khoâng döùt, vì khoâng theå tröø taùnh trôï baïn cuûa taâm, nhö loät boû voû cuûa coû vaên xaø. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Taâm söû töông öng, nhieãm oâ duyeân vôùi taâm söû, söû töông öng khoâng nhieãm oâ, khoâng coù khaùc nhau, duyeân söû thì khoâng nhö theá. Söû töông öng che laáp taâm, duyeân söû thì khoâng theá, vì söû töông öng ñoàng moät choã döïa, ñoàng moät haønh, ñoàng moät duyeân, coøn duyeân söû thì khoâng nhö theá. Söû töông öng ñoàng moät sinh, moät truï, moät dieät vôùi taâm, duyeân söû thì khoâng nhö theá, cuõng ñoàng moät quaû, moät choã döïa, moät baùo, duyeân söû thì khoâng nhö theá. Söû töông öng ñeàu sinh chung vôùi taâm, duyeân söû thì khoâng theá. Khoâng theå tröø söû töông öng cuûa taâm, nhö loät boû voû coû vaên xaø. Hoûi: Neáu söû sai khieán taâm töùc laø söû cuûa söû thì söû kia coù sai khieán taâm chaêng? Ñaùp: Hoaëc laø söû kia chaúng phaûi khaùc, hoaëc söû kia laø khaùc. Söû kia chaúng phaûi khaùc laø coù thuyeát noùi: Taâm nhieãm oâ cuûa phaøm phu raøng buoäc ñuû thöù. Bình luaän: Khoâng neân noùi nhö theá. Vì sao? Vì ngöôøi bò raøng buoäc ñuû thöù coù theå nhö theá, khoâng bò raøng buoäc ñuû thöù cuõng coù theå nhö theá. Taâm nhieãm oâ coù theå nhö theá, taâm khoâng nhieãm oâ cuõng coù theå nhö theá. Neân noùi raèng: Neáu taâm khoâng döùt thì noùi laø bò söû sai khieán, goïi laø coù söû. Neáu khoâng bò söû sai khieán thì goïi laø taâm khoâng coù söû. Laø söû kia laø khaùc: Khoå trí ñaõ sinh, taäp trí chöa sinh, hoaëc neáu taâm do thaáy khoå

maø

döùt, duyeân do thaáy taäp döùt, laø söû nghóa laø söû vaø khoå sai khieán cuûa söû, do thaáy taäp maø döùt tröø. Laø khaùc: Khoâng phaûi söû, thaáy khoå maø döùt. Hoûi: Vì sao chuûng cuûa ngöôøi khaùc noùi laø kia, chuûng cuûa mình thì noùi laø ñaây khaùc nhau? Ñaùp: Cho neân tröôùc noùi raèng: neáu söû sai khieán taâm, töùc söû kia coù taâm. Vì söû do thaáy taäp maø döùt kia duyeân vôùi söû neân noùi laø thaáy khoå maø döùt tröø chaúng phaûi söû neân noùi laø khaùc. Laïi coù thuyeát noùi: Laø khaùc nghóa laø vì ñaët ôû choã khaùc. Theá naøo laø ñaët choã khaùc? Vì döùt tröø neân noùi laø ñaët choã khaùc. Laïi coù thuyeát noùi: Xöa ñöôïc töï taïi, tuøy yù taïo taùc, nay vì ñaõ döùt tröø neân noùi laø khaùc. Laïi coù thuyeát noùi: Vì nay ñaõ döùt, laïi khoâng choã laøm, cuõng nhö ngöôøi cheát, neân noùi laø khaùc. Laïi coù thuyeát noùi: do naêng löïc cuûa Thaùnh ñaïo laøm cho khaùc, neân noùi laø khaùc. Hoûi: Trong tu ñaïo cuõng coù söû kia laø khaùc, vì sao khoâng noùi? Ñaùp: Hoaëc coù thuyeát noùi: Ñaùng leõ noùi maø khoâng noùi, phaûi bieát nghóa naày laø thuyeát chöa troïn veïn. Laïi coù thuyeát noùi: Neáu haït gioáng cuûa ngöôøi khaùc laø töï, haït gioáng kia laø khaùc, thì caùi khaùc noùi trong ñaây laø gioáng cuûa mình do tu ñaïo döùt laø töï, gioáng kia laø khaùc, cho neân khoâng noùi. Hoûi: Theá naøo laø duyeân söû, theá naøo laø söû töông öng? Ñaùp: Sa-moân nöôùc Keá-taân noùi raèng: Caùc söû tuøy choã haønh, nhö yeâu caûnh giôùi, yeâu thuù vui vöøa yù, noùi roäng söû khaùc tuøy haønh cuõng theá. Söû töông öng, nghóa laø nhö ñoàng toäi, ñoàng troùi buoäc, Sa-moân phöông Taây noùi raèng: Nghóa raøng buoäc laø duyeân söû, nghóa gaàn laø söû töông öng. Toân giaû Baø- Dó noùi: Vì boán söï, neân söû goïi laø sôû söû: 1. Rôi vaøo yù aùc. 2. Nhö löûa noùng. 3. Nhö khoùi buïi nhô. 4. Laø quôû traùch. Rôi vaøo yù aùc: Nhö moät ngöôøi laøm ñieàu aùc, khieán cho nhieàu ngöôøi cuõng laøm. Vì moät phieàn naõo neân khieán cho nhieàu phaùp taâm, taâm sôû ñeàu rôi vaøo yù aùc. Nhö löûa noùng: Nhö löûa nung ñoát thoûi saét, ñöïng noù trong chaäu, khieán cho chaäu kia ñeàu noùng. Cuõng nhö theá, phieàn naõo töø phaåm taâm naøo sinh khôûi, khieán taâm ñoù ñeàu noùng leân. Nhö khoùi buïi nhô: Nhö khoùi buïi nhô baån heã dính vaøo choã naøo, thì khieán cho choã ñoù ñeàu nhô.

Caùc phieàn naõo cuõng gioáng nhö theá, heã noù sinh choã naøo thì khieán cho taâm ñoù vaån ñuïc. Quôû traùch: Nhö moät Tyø-kheo laøm ñieàu xaáu aùc, khieán cho taêng phaûi bò quôû traùch. Caùc söû nhö theá heã sinh choã naøo thì laøm cho taâm kia bò quôû traùch. Hoûi: Söû töông öng laø sao? Ñaùp: Nhö duyeân söû ñoái töôïng cuûa söû, söû töông öng cuõng theá. Hoûi: Söû töông öng khoâng coù duyeân, sao laïi noùi nhö duyeân söû? Ñaùp: Söû töông öng duø khoâng coù duyeân nhöng vaãn coù boán loãi nhö treân. Hoûi: Söû cuûa quaù khöù, vò lai coù theå sai khieán hay khoâng? Ñaùp: Coù theå sai khieán. Neáu khoâng sai khieán thì seõ khoâng coù taâm nhieãm hieän ôû tröôùc, neân khoâng sai khieán ngöôøi. Laïi coù thuyeát noùi: sinh ra caùc ñaéc, nhö löûa toûa ra khoùi, caùc kieát quaù khöù, vò lai sinh ra caùc ñaéc cuõng gioáng nhö theá. Laïi coù thuyeát noùi: Neáu khoâng sai khieán thì traùi vôùi kinh Phaät, nhö kinh noùi: Phaät baûo Tyø-kheo Ma-laëc-töû! Ñoàng töû coøn khoâng bieát chuyeän aùi duïc, huoáng gì khôûi taâm duïc, nhöng bò aùi duïc sai khieán! Laïi coù

thuyeát noùi: do naêm söï, neân ñaõ bò sai khieán do söû cuûa quaù khöù, vò lai: 1. Khoâng döùt boû nhaân cuûa söû. 2. Ñaéc khoâng döùt. 3. Khoâng chuyeån bieán ñoà ñöïng söû. 4. Khoâng bieát duyeân. 5. Khoâng ñöôïc ñoái trò. Neáu taâm coù söû, thì söû seõ coù taâm söû. Söû kia, taâm naày seõ döùt. Ñaây laø noùi duyeân söû seõ döùt, caùc söû ñoái vôùi duyeân coù theå cheá phuïc, söû töông öng khoâng theå cheá phuïc, nhö loät boû voû coû vaên xaø. Neáu taâm coù söû, cho ñeán noùi roäng. Theá naøo laø döùt boû caùc söû, ñoái vôùi duyeân khoâng döùt? Khoâng neân noùi raèng: Caùc söû ñoái vôùi duyeân khoâng döùt. Vì sao? Vì tröôùc ñaõ hoûi. Neân noùi raèng: Caùc söû khoâng döùt seõ döùt. Theá naøo laø khoâng döùt. Caùc söû ñaõ döùt vaø söû töông öng? Caùc söû döùt theá naøo? Ñaùp: Duyeân cuûa caùc söû ñaõ döùt, tröôùc ñaõ hieän nghóa (Tröôùc ñaõ hieän nghóa: Treân ñaõ noùi duyeân söû seõ döùt). Nay vaên muoán noùi: Caùc söû ñoái vôùi duyeân sinh ra loãi laàm, cho neân cheá phuïc caùc duyeân. Nhö ngöôøi thích ñaùnh baïc, thích vaøo quaùn röôïu, nhaø daâm, maø coù theå cheá phuïc. Caùc söû nhö theá ñoái vôùi duyeân sinh ra loãi laàm, cuõng coù theå cheá phuïc. Cuõng theá, oâng noùi duyeân cuûa caùc söû döùt chaêng? Ñaây nhaát ñònh laø lôøi cuûa ngöôøi

khaùc. Neáu khoâng nhaát ñònh laø lôøi noùi cuûa ngöôøi khaùc, noùi loãi cuûa ngöôøi khaùc, thì traùi laïi seõ sinh loãi cuûa mình, ngöôøi kia ñaõ noùi nhö theá. Ñaùp: Ñuùng theá, neáu noùi raèng: Duyeân voâ laäu do thaáy dieät, thaáy ñaïo thì döùt caùc söû, söû naày laøm sao döùt? Neáu noùi laø söû töông öng naày döùt, thì tröôùc tieân phaûi noùi: Duyeân cuûa caùc söû ñaõ döùt, chaúng phaûi söû töông öng. Neáu nhö ñaõ noùi, thì duyeân cuûa caùc söû döùt, nghóa laø caùc söû ñoái vôùi duyeân khoâng sinh loãi laàm. Neân noùi raèng: Caùc thaáy dieät, thaáy ñaïo höõu laäu duyeân söû, söû naày seõ döùt. Neáu söû naày döùt thì söû kia cuõng döùt. Nhö caây coù reã, coäng, laù v.v... toát töôi. Neáu chaët ñöùt reã, thaân, v.v... thì caây seõ khoâng coøn thaém töôi nöõa. Söû kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Neáu vaäy tröôùc phaûi noùi duyeân cuûa caùc söû döùt, nay laïi noùi veà sau, duyeân söû döùt? Laïi coù thuyeát noùi: Söû nhö theá duyeân döùt chaêng? Ñaùp: Neáu caùc söû kieán sôû duyeân thì döùt. Hoaëc noùi raèng: Caùc söû thaáy dieät, thaáy ñaïo, duyeân söû höõu laäu, söû naày laøm sao döùt? Neáu thaáy khoå, taäp döùt, söû naày chaúng phaûi luùc thaáy khoå, taäp döùt. Neáu thaáy dieät, ñaïo döùt söû naày, seõ khoâng duyeân dieät ñaïo. Neân noùi raèng: Caùc thaáy dieät, ñaïo duyeân söû voâ laäu neáu döùt thì söû kia cuõng döùt. Vì sao? Vì duyeân söû höõu laäu döïa vaøo duyeân söû voâ laäu maø ñöôïc taêng tröôûng. Neáu duyeân söû voâ laäu kia ñaõ döùt thì söû naày cuõng döùt, nhö ngöôøi nhôø döïa vaøo khuùc goã maø ñöùng ñöôïc, neáu boû khuùc goã ra, thì ngöôøi aáy phaûi ngaõ. Söû kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Neáu vaäy thì tröôùc kia phaûi noùi: Caùc söû do kieán duyeân döùt nay noùi veà duyeân söû döùt? Ñaùp: Neáu vaäy thì ñaâu coù loãi gì? Caùc söû kieán duyeân döùt, huoáng gì laø sôû duyeân döùt maø söû kia khoâng döùt chaêng? Nhö traùi döïa vaøo caây, rung caây thì traùi ruïng, huoáng gì ñaõ chaët ñöùt reã maø traùi khoâng ruïng sao. Söû kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi coù thuyeát noùi: Cuõng theá duyeân söû döùt chaêng? Ñaùp: Caùc söû coù duyeân ñaïo döùt tröø. Bình luaän: Khoâng neân noùi nhö vaäy. Vì sao? Vì Ñöùc Theá

toân noùi: Taùm Thaùnh ñaïo naày coù khaû naêng döùt tröø noãi khoå quaù khöù, vò lai, hieän nay khoâng bao giôø sinh, Dieät taän lìa duïc, ñöôïc Nieát-baøn vaéng laëng, duø coù duyeân ñaïo hay khoâng coù duyeân ñaïo, cuõng ñeàu coù theå döùt tröø söû. Toân giaû Xa-ma-ñaït-ña noùi: Do boán söï neân caùc söû döùt: 1. Do duyeân döùt. 2. Do duyeân sau. 3. Vì xoay vaàn duyeân nhau. 4. Vì ñöôïc ñoái trò.

Do duyeân döùt laø: do thaáy dieät, ñaïo döùt tröø duyeân söû höõu laäu. Do duyeân sau döùt: Söû döùt töï giôùi, duyeân söû cuûa tha giôùi cuõng döùt. Laàn löôït duyeân döùt laø duyeân söû höõu laäu khaùc. Ñöôïc ñoái trò döùt laø: tuøy sôû ñaéc maø ñoái trò, töùc do döùt tröø söû kia. Laïi coù thuyeát noùi: do boán söï neân caùc söû döùt: 1. Vì bieát duyeân neân döùt. 2. Ñoaïn duyeân. 3. Döùt duyeân sau. 4. Ñöôïc ñoái trò döùt. Cuõng neân noùi roäng. Hoûi: Neáu taâm söû seõ döùt, taâm kia coù söû naày chaêng? Ñaùp: Hoaëc laø taâm kia kkoâng phaûi khaùc, hoaëc taâm kia laø khaùc. Hoûi: Taâm kia chaúng phaûi khaùc laø sao? Ñaùp: Neáu taâm voâ nhieãm, do tu ñaïo maø döùt, laø duyeân söû kia chaúng bò söû cuûa söû töông öng sai khieán. Vì sao? Vì theå khoâng coù söû. Laø söû kia laø khaùc, nghóa laø taâm nhieãm oâ, laø söû kia: laø söï sai khieán cuûa duyeân söû. Laø khaùc: ôû chung, khoâng lìa nhau. Hoûi: Vì sao söû töông öng noùi laø khaùc? Ñaùp: Cho neân tröôùc noùi raèng: Neáu taâm söû seõ döùt, thì taâm kia coù söû naày chaêng? Caùc duyeân söû noùi laø seõ döùt, taâm kia noùi coù söû, chôù cho caùc söû seõ döùt, nghóa laø taâm naày coù söû. Caùc söû khoâng döùt, nghóa laø nhö söû töông öng, chaúng phaûi taâm coù söû. Vì muoán bieåu hieän nghóa quyeát ñònh neân cuõng noùi taâm coù söû. Laïi coù thuyeát noùi: Söû töông öng kia duø khoâng coù theå döùt vôùi taâm, nhöng ñoái vôùi duyeân coù theå döùt. Laïi, coù thuyeát noùi: Vì muoán sinh goác luaän, cho neân noùi raèng: Laø söû kia, nghóa laø duyeân söû, laø khaùc, nghóa laø söû töông öng. Coù phaûi söû döùt, tueä khoâng thaáy sôû duyeân. Tueä thaáy sôû duyeân, söû khoâng döùt, cho ñeán taïo ra boán tröôøng hôïp: 1. Söû döùt, tueä khoâng thaáy sôû duyeân: Trong ñaïo kieán ñeá, luùc thaáy khoå, taäp coõi Duïc, döùt duyeân söû cuûa tha giôùi. Luùc thaáy dieät, ñaïo, trong tu ñaïo döùt duyeân söû höõu laäu do thaáy dieät, ñaïo döùt tröø duyeân höõu laäu, do luùc phaùp trí cuûa dieät, ñaïo lìa duïc, ñaõ döùt tröø söû do tu ñaïo döùt tröø. 2. Tueä thaáy sôû duyeân, söû khoâng döùt: Nghóa laø luùc thaáy khoå, taäp coõi Saéc, Voâ saéc, duyeân söû cuûa tha giôùi coõi Duïc, luùc thaáy khoå, thaáy taäp maø döùt tröø duyeân söû coõi mình, thaáy dieät, ñaïo döùt tröø duyeân söû höõu laäu, söû do tu ñaïo döùt tröø, luùc thaáy taäp phaûi bieát cuõng gioáng nhö theá. Trong tu ñaïo duøng khoå trí, taäp trí, ñaúng trí luùc lìa duïc, duyeân söû höõu laäu do thaáy ñaïo

thì döùt, luùc duøng dieät trí, ñaïo trí lìa duïc duyeân söû voâ laäu. 3. Söû döùt tröø, tueä thaáy sôû duyeân: Duyeân söû coõi mình luùc thaáy khoå, thaáy taäp, duyeân söû voâ laäu, luùc thaáy dieät, ñaïo, do luùc khoå trí, taäp trí, ñaúng trí lìa duïc trong tu ñaïo, döùt tröø söû do tu ñaïo döùt tröø. 4. Söû khoâng döùt tröø, tueä khoâng thaáy sôû duyeân: Tröø ngaàn aáy vieäc treân. Vaû laïi, trong khoaûng moät saùt-na, söû döùt tröø, tueä khoâng thaáy sôû duyeân, tueä thaáy sôû duyeân thì söû seõ khoâng döùt, cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Söû döùt tröø, tueä khoâng thaáy sôû duyeân: Moät phaåm duïc, cho ñeán lìa nhieàu phaàn duïc luùc ñaïo phaùp

nhaãn hieän ôû tröôùc. Ngöôøi kia ñaõ döùt tröø duyeân söû höõu laäu, do thaáy ñaïo coõi Duïc döùt tröø. 2. Tueä thaáy sôû duyeân, söû khoâng döùt tröø: Tröôùc ñaõ döùt duyeân söû voâ laäu, do ñaïo ñeá döùt tröø. 3. Söû döùt tröø, tueä cuõng thaáy sôû duyeân: Döùt duyeân söû voâ laäu do thaáy ñaïo thì döùt. 4. Söû khoâng döùt tröø, tueä khoâng thaáy sôû duyeân: Tröôùc, thaáy ñaïo döùt duyeân söû höõu laäu, ñaïo tyû nhaãn cuõng coù boán tröôøng hôïp nhö theá. Luùc thaáy dieät, cuõng taïo ra hai laàn boán tröôøng hôïp nhö theá. Vaû laïi, söû dieät thaân laøm chöùng, tueä khoâng thaáy dieät, thaân khoâng laøm chöùng, tueä thaáy dieät, cho ñeán noùi roäng vôùi boán tröôøng hôïp: 1. Luùc thaáy khoå maø döùt söû do thaáy khoå maø döùt tröø, luùc thaáy taäp döùt söû do thaáy taäp maø döùt tröø, luùc thaáy ñaïo döùt söû do thaáy ñaïo thì döùt: Trong tu ñaïo duøng Khoå trí, taäp trí, ñaïo trí, ñaúng trí lìa duïc, döùt tröø kieán söû do tu ñaïo döùt tröø. 2. Luùc thaáy dieät, thaáy khoå, thaáy taäp, thaáy ñaïo thì döùt söû. 3. Luùc thaáy dieät, döùt söû do thaáy dieät maø ñoaïn tröø, trong tu ñaïo duøng dieät trí lìa duïc. 4. Tröø nhöõng vieäc treân. Trong khoaûng moät saùt-na, söû dieät thaân laøm chöùng, tueä khoâng thaáy dieät, tueä thaáy dieät, thaân khoâng laøm chöùng cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp, luùc duøng trí dieät phaùp, ñaéc quaû Tö-ñaø-haøm: 1. Söû dieät thaân laøm chöùng, tueä khoâng thaáy dieät, laø thaáy ñaïo thì döùt söû coõi Saéc, Voâ saéc. 2. Tueä thaáy dieät, thaân khoâng laøm chöùng, laø khoâng döùt söû khaùc. 3. Thaân laøm chöùng, tueä thaáy dieät laø tröôùc döùt söû coõi Duïc vaø nay döùt tröø söû. 4. Chaúng phaûi thaân laøm chöùng, chaúng phaûi tueä thaáy dieät laø tu ñaïo

döùt söû coõi Saéc, Voâ saéc. Theá naøo laø duyeân döùt nhaân thöùc, cho ñeán noùi roäng. Thöùc noùi trong ñaây nghóa laø sôû duyeân ñaõ döùt, thì nhaân cuõng döùt. Phaàn nhieàu noùi raèng: Töï chuûng khoâng laøm bieán nhaân cho töï chuûng. Thuyeát naày noùi duyeân döùt nhaân, thì nhaân thöùc ñeàu döùt. Vieäc ñoù theá naøo? Khoå trí ñaõ sinh, taäp trí chöa sinh. Neáu taäp ñeá döùt tröø taâm, khoå ñeá maø döùt tröø duyeân, thì thuyeát naày noùi nhaân ñeàu döùt, sôû duyeân ñeàu döùt, duyeân döùt nhaân thöùc. Luùc aáy, taäp ñeá döùt tröø taâm vaø duyeân, taäp ñeá döùt tröø duyeân vaø dieät ñaïo, tu ñaïo döùt tröø. Nhaân cuûa taâm naày ñeàu döùt sôû duyeân khoâng döùt. Thôøi gian naày, taäp ñeá döùt tröø taâm vaø duyeân theo khoå, taäp, dieät, ñaïo, do tu ñaïo döùt tröø. Nhaân cuûa taâm naày ñeàu döùt sôû duyeân, coù döùt, khoâng döùt, phaàn nhieàu ñeàu noùi nhö vaäy: Töï chuûng laøm bieán nhaân cho töï chuûng. Ñaây laø noùi nhaân töï chuûng döùt, duyeân döùt nhaân thöùc. Vieäc aáy theá naøo? Khoå trí ñaõ sinh, taäp trí chöa sinh. Neáu taâm do taäp ñeá döùt tröø, duyeân do khoå ñeá maø döùt tröø thì ñoù goïi laø duyeân döùt nhaân thöùc. Vì sao? Vì khoå ñeá maø döùt tröø laø nhaân aáy, vì caùc nhaân duyeân ñoù ñeàu döùt, neân goïi laø duyeân döùt nhaân thöùc. Neáu laáy ñoái töôïng döùt tröø cuûa khoå ñeá maø noùi thì ñaây laø duyeân döùt nhaân thöùc, neáu laáy ñoái töôïng döùt tröø cuûa taäp ñeá maø noùi thì nhaân seõ coù döùt, khoâng döùt, duyeân döùt. Luùc aáy, taâm laø ñoái töôïng döùt cuûa taäp ñeá, duyeân laø ñoái töôïng döùt tröø cuûa taäp, dieïât, ñaïo, tu ñaïo, nhaân coù döùt, khoâng döùt, sôû duyeân khoâng döùt, luùc taâm laø ñoái töôïng döùt tröø cuûa taäp ñeá, duyeân ñoái töôïng döùt tröø cuûa

khoå ñeá cho ñeán ñoái töôïng döùt cuûa tu ñaïo, nhaân coù döùt, khoâng döùt, duyeân cuõng coù döùt, khoâng döùt. Sôû duyeân cuõng coù döùt, khoâng döùt. Nhö nghóa hieän höõu naày, nay seõ noùi: Hoûi: Duyeân döùt nhaân thöùc coù bao nhieâu söû? Ñaùp: Coù möôøi chín söû. Moät taâm phaûi khoâng? Ñaùp: Khoâng, chöa lìa duïc coõi Duïc, khoå trí ñaõ sinh, taäp trí chöa sinh. Neáu taâm, do taäp ñeá döùt tröø, duyeân do Khoå ñeá maø döùt tröø, thì taâm naày laø choã sai khieán cuûa baûy söû coõi Duïc do taäp ñeá döùt tröø, ñaõ lìa duïc coõi Duïc, chöa lìa duïc coõi Saéc, cho ñeán thöùc kia laø choã sai khieán cuûa bao nhieâu söû? Ñaùp: Saùu söû do taäp ñeá coõi Saéc döùt tröø. Hoûi: Chöa lìa duïc coõi Duïc, cuõng coù theå nhö theá, taïi sao laïi noùi laø lìa coõi Duïc? Ñaùp: Vì trong ñaây noùi luùc haønh hieän tieàn, khoâng noùi khi thaønh töïu söû coõi Saéc hieän ôû tröôùc, do ñoù phaûi lìa duïc coõi Duïc, chaúng phaûi khoâng lìa duïc. Cho neân, noùi luùc haønh hieän tieàn, khoâng noùi thaønh töïu lìa duïc coõi Saéc, chöa lìa duïc coõi Voâ saéc.

Bình luaän: Khoâng neân noùi chöa lìa duïc coõi Voâ saéc. Vì sao? Vì neáu taäp trí chöa sinh thì phaûi bieát, chöa lìa duïc coõi Voâ saéc. Neân noùi nhö theá: Lìa duïc coõi Saéc, laø khoå trí ñaõ sinh, taäp trí chöa sinh, cho ñeán noùi roäng. Thöùc kia coù bao nhieâu söû sai khieán? Ñaùp: Coù saùu söû, cuûa taäp ñeá coõi Voâ saéc döùt tröø. Hoûi: Trong tu ñaïo cuõng coù duyeân döùt nhaân thöùc. Vieäc aáy ra sao? Ñaùp: Nhö söû thöôïng thöôïng döùt taùm thöù taâm coøn laïi, laø duyeân döùt nhaân thöùc. Vì sao? Vì söû döùt thöôïng thöôïng döùt kia cuõng laø nhaân, cuõng laø sôû duyeân, cho ñeán taùm thöù döùt, moät thöù coøn laïi chöa döùt, taùm thöù ñoái vôùi moät thöù, cuõng laø nhaân cuõng laø sôû duyeân. Vì sao khoâng noùi? Ñaùp: Neân noùi maø khoâng noùi, phaûi bieát nghóa naày laø thuyeát chöa troïn veïn. Laïi coù thuyeát noùi: Haït gioáng cuûa ngöôøi khaùc laøm nhaân, haït gioáng cuûa ngöôøi khaùc laøm duyeân, laø haït gioáng thöùc cuûa ngöôøi khaùc, trong ñaây noùi thöùc, ba thöù thöùc kia ñeàu ôû trong tu ñaïo. Söû kia duø coù chín thöù nhöng ñeàu ôû trong tu ñaïo, cho neân khoâng noùi. Hoûi: Vì sao noùi söû theo thöù lôùp cuûa caùc nhaân? Ñaùp: Vì taïng A-tyø-ñaøm naày neân duøng möôøi boán söï ñeå nhaän bieát roõ veà A-tyø-ñaøm. Möôøi boán söï ñoù laø: Saùu nhaân, boán duyeân goàm nhieáp töông öng thaønh töïu, khoâng thaønh töïu. Neáu bieát roõ möôøi boán söï naày thì goïi laø bieát roõ A-tyø-ñaøm. Laïi coù thuyeát noùi: Neân duøng baûy söï ñeå nhaän bieát roõ A-tyø-ñaøm: 1. Kheùo bieát nhaân. 2. Kheùo bieát duyeân. 3. Kheùo bieát töôùng chung. 4. Kheùo bieát töôùng rieâng. 5. Kheùo bieát goàm nhieáp, khoâng goàm nhieáp. 6. Kheùo bieát töông öng, baát töông öng. 7. Kheùo bieát thaønh töïu, khoâng thaønh töïu. Neáu ñaõ kheùo nhaän bieát veà baûy phaùp naày thì phaûi bieát ñoái vôùi A-tyø- ñaøm cuõng kheùo nhaän bieát. Ngöôøi kheùo nhaän bieát baûy phaùp thieän ñöôïc goïi laø ngöôøi A-tyø-ñaøm, chaúng phaûi chæ trì tuïng vaên A-tyø-ñaøm kia.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.